

ŚP. PROF. DR JERZY WIŚNIEWSKI

Przedwcześnie zmarły 29 października 1983 roku prof. Jerzy Wiśniewski urodził się 1 stycznia 1928 roku we wsi Kołaki Kościelne koło Zambrowa, gdzie jego ojciec Tomasz był nauczycielem. Lata szkolne Wiśniewskiego przypadły na najtrudniejszy w historii naszego kraju okres okupacji hitlerowskiej. Mimo młodych lat zmarły nie pozostawał w czasie wojny bezczynny. Był żołnierzem Armii Krajowej i równocześnie się uczył. Prawie natychmiast po ustaniu działań wojennych, uzupełniwszy swoje wykształcenie średnie, rozpoczął studia historyczne na Uniwersytecie Poznańskim, które ukończył w 1951 roku, uzyskując stopień magistra filozofii w zakresie historii.

Już w czasie studiów uniwersyteckich interesował się slawistyką i archiwistyką. Znalazło to konkretny wyraz w jego dodatkowych studiach slawistycznych oraz w ukończeniu w 1950 roku kursu dla pracowników naukowych archiwów.

W 1960 roku uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych, a w niecałe pięć lat później habilitował się na Uniwersytecie Poznańskim. Swoje zainteresowania historyczne przejawiał od najmłodszych lat. W czasie studiów i po ich odbyciu początkowo wiązał się z archiwami najpierw w Poznaniu, później w Olsztynie. Od 1 stycznia 1953 roku przeszedł do pracy w Instytucie Historii PAN, w którym pracował aż do śmierci, zajmując różne odpowiedzialne stanowiska naukowe.

Różne instytucje wykorzystywały Jego wiedzę, jako specjalisty wysokiej klasy. Z Jego dorobku naukowego korzystali także historycy wielu specjalności. Był członkiem kilku komitetów redakcyjnych różnych wydawnictw, m.in. *Polskiego słownika biograficznego* i *Słownika historyczno-geograficznego*, oraz konsultantem wielu zespołów, komitetów i komisji naukowych. Z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim był związany podwójnymi więzami: koleżeńskimi i jako członek Rady Naukowej Instytutu Geografii Historycznej Kościoła w Polsce - naukowymi.

Twórczość naukowa prof. Wiśniewskiego była bardzo wszechstronna. Zajmował się problematyką gospodarczo-społeczną, dziejami miast, geografiami historyczną i genealogią. Zwłaszcza dwa nurty Jego działalności naukowej należy mocno podkreślić: badania nad Pomorzem Zachodnim oraz studia nad osadnictwem wschodniego Mazowsza, Podlasia i pogranicza polsko-litewsko-białoruskiego. Wszystkie Jego

prace, których liczbę można w przybliżeniu określić na około 200, odznaczają się rzadko spotykaną sumiennością i gruntownością, zarówno w sferze wykorzystania źródeł (polskich i zagranicznych), jak też w sferze ich interpretacji. Za największe osiągnięcie naukowe Wiśniewskiego należy jednak uznać jego studia nad osadnictwem. Tę dziedzinę wiedzy o przeszłości ziem polskich wzbogacił Profesor bardzo wszechstronnie. Jego monumentalne dzieło na temat osadnictwa, drukowane etapami (w sumie ponad 800 stron druku), dotyczy terenów mało przed nim badanych. Przede wszystkim jednak Zmarły wzbogacił badania nad osadnictwem pod względem metodycznym. Był zarówno historykiem, jak i filologiem. Potrafił umiejętnie spożytkować swoją wiedzę z obydwu dziedzin jako historyk osadnictwa. Umiał trafnie zinterpretować zarówno informacje ze źródeł pisanych, archeologicznych, jak też informacje tkwiące w nazwach miejscowych i topograficznych. Pod tym względem nie miał chyba równego sobie w Polsce. Równocześnie był doskonałym znawcą źródeł i problematyki osadnictwa drobnoszlacheckiego.

Prof. Wiśniewski był człowiekiem bezpośrednim. Chętnie dzielił się swoją wiedzą i doświadczeniem z innymi. Drukowane poniżej dzieje Jego rodzinnej parafii Kołaki powstały na prośbę miejscowego proboszcza. Nie jest to praca wykończona, ale - jak sam pisze w liście do ks. Walentego Gumowskiego z 11 marca 1976 roku - zarys „napisany od ręki na podstawie materiałów, które miałem u siebie”. Nie było dane Jerzemu Wiśniewskiemu wykończyć tej pracy. Posiada ona jednak i w tej formie swoje walory naukowe. Drukujemy ją też przez pamięć dla życzliwego nam współpracownika.

Stanisław Litak